

еволуція доктрини та законодавства / Г.П. Тимченко // Юридична Україна. – 2010. – № 5. – С. 89–95. **13** Фокина М. А. Льготы в состязательном гражданском процессе / М.А. Фокина // Вестник Саратовской государственной академии права. – 1998. – № 1. – С. 82–90. **14** Баулин О. В. Бремя доказывания при разбирательстве гражданских дел : дис. ... д-ра. юрид. наук / Баулин О.В. – М., 2006. – С. 13; Курсова О. А. Правовые фикции в российском праве: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук / О.А. Курсова. – Нижний Новгород, 2001. – С.14. **15** Баулин О. В. Цит. работа. – С. 325–330; Зайцев И. М. Правовые фикции в гражданском процессе / И.М. Зайцев // Российская юстиция. – 1997. – №1. – С. 35 – 36; Нахова Е. А. Роль презумпций и фикций в распределении обязанностей по доказыванию: дис. ... канд. юрид. наук / Нахова Е.А. – Саратов, 2004. – С.72 – 85. **16** Про деякі питання практики призначення судової експертизи: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 р. № 4 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-12>. **17** Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации / отв. ред. Г. П. Ивлиев. – М.: Юрайт, 2003. – С. 150. **18** Ніколенко Л. М. Доказування в господарському судочинстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Н.М.Міколенко. – Донецьк, 2004. – С. 8. **19** Решетникова И. В. Цит. работа. – С. 188. **20** Там же. – С. 98.

УДК 347.511

Б. П. КАРНАУХ

ВИНА ПОТЕРПІЛОГО В ДЕЛІКТНОМУ ПРАВІ

Досліджується вина потерпілого в деліктному праві. Обстоюється думка, що вина потерпілого не являє собою окремої категорії, вона має розглядатися лише як окремий прояв єдиного поняття вини в цивільному праві. Під виною пропонується розуміти невиниття особою розумно очікуваних від неї застережних заходів щодо запобігання шкоді. Розглядається питання про розмежування ступенів вини в цивільному праві. Сформульовано прикладні критерії, котрими може послуговуватися суд при вирішенні питання про те, чи була необережність, що її допустив потерпілий, грубою.

Ключові слова: вина, вина потерпілого, умисел, груба необережність, легка необережність.

Карнаух Б.П. Вина потерпевшего в деликтном праве

Исследуется вина потерпевшего в гражданском праве. Обосновывается мысль о том, что вина потерпевшего не представляет собой самостоятельной категории, она должна рассматриваться лишь как отдельное проявление единого понятия вини в гражданском праве. Под виной предлагается понимать неприятие лицом разумно ожидаемых от него мер по предотвращению вреда. Рассматривается вопрос о разграничении степеней вини в гражданском праве. Сформулированы прикладные критерии, которые могут быть использованы судом при решении вопроса о том, была ли неосторожность, допущенная потерпевшим, грубой.

Ключевые слова: вина, вина потерпевшего, умысел, грубая неосторожность, легкая неосторожность.

Karnaukh Bohdan. Contributory Fault in Tort Law

The article is devoted to the problem of contributory fault in tort law. It is argued that contributory fault is not a separate concept. Instead it should be deemed merely as an instance of

© КАРНАУХ Богдан Петрович – кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

consistent concept of fault in civil law. Fault is defined as a fail to use all reasonably expected precautions to prevent damage. The problem of evaluating degrees of culpability in civil law is analyzed. The author proposes some applicable criteria that could be used by courts for the purpose of deciding if plaintiffs negligence was gross or it was not.

Key words: *fault, contributory fault, willfulness, gross negligence, petty negligence*

Досить часто причиною шкоди є не лише поведінка заподіяча, але й поведінка самого потерпілого. В одних випадках це більш очевидно (наприклад, при зіткненні двох автомобілів), в інших – не так наочно, проте насправді це трапляється частіше, ніж може здатися на перший погляд. Інститут цивільної відповідальності заснований на ідеї, що кожен повинен відповідати за свої дії. Це означає, що кожен (як заподіяч, так і потерпілий) повинен нести негативні наслідки, породжені його винною поведінкою. Для заподіяча таким негативним наслідком є покладення на нього обов'язку відшкодування; для потерпілого – втрата (повна або часткова) права на відшкодування.

Тож, у разі, коли до факту виникнення шкоди спрочинилися обидві сторони, збитки мають бути перерозподілені між ними на основі принципу вини: (1) якщо обидві сторони поводитися безвинно, то збитки залишаються на потерпілому; (2) якщо винною була лише поведінка заподіяча – збитки переносяться на нього; (3) якщо винною була лише поведінка потерпілого – збитки залишаються на потерпілому; (4) якщо обидві сторони діяли винно, то (4-1) збитки залишаються на потерпілому, якщо його дії були умисними, і (4-2) збитки розподіляються між сторонами (шляхом зменшення розміру відшкодування, що підлягає стягненню із заподіяча), якщо дії потерпілого були грубо необережними. Правила про врахування вини потерпілого у справах за позовами про відшкодування недоговірної шкоди визначено положеннями частин 1-3 статті 1193 ЦК України.

Над дослідженням проблеми вини потерпілого працювали такі науковці як Б. С. Антімонов, Д. В. Боброва О. С. Іоффе, І. С. Канзафарова, Г. К. Матвеев, В. Т. Смірнов, В. О. Тархов, Т. М. Яблочков, та ін. Мета цієї розвідки – з'ясувати, що слід розуміти під виною потерпілого, і розробити прикладні рекомендації щодо врахування вини потерпілого при вирішенні справ за позовами про відшкодування недоговірної шкоди. Для цього увагу буде приділено також і питанню розмежування ступенів вини в цивільному праві, адже врахування вини потерпілого – це саме той випадок, коли, на протипавгу загальному правилу, ступінь вини набуває вирішального значення.

Найперше варто зауважити, що «вина потерпілого» не становить собою самостійної правової категорії: змістово вина потерпілого тотожна вині делінквента і, так само як і остання, має розглядатися лише як окремий прояв єдиного поняття вини. Присвійний прикметник у цих словосполучах («вина делінквента», «вина потерпілого») ніяк не впливає на зміст означуваного поняття – «вина».

Цивільний кодекс України не містить прямого визначення вини. Проте в ч. 1 ст. 614 ЦК наводиться операційне визначення невинуватості, згідно з яким особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних

від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання. Звідси логічно слідує, що вина має місце, коли особа *не вжила хоча б одного із залежних від неї заходів* щодо належного виконання зобов'язання.

Буквальне тлумачення статті 614 ЦК дає підстави для висновку, що ця стаття, разом із побудованим на її основі визначенням вини, підлягає застосуванню винятково до випадків порушення *вже наявних* зобов'язань, адже в статті мовиться про невжиття особою заходів щодо виконання зобов'язання, котре існувало до того, як постало питання про відповідальність і вину. Натомість деліктне зобов'язання виникає лише *після того*, як відбулося порушення. Іншими словами, при формальному підході можна висувати, що лексична конструкція статті 614 ЦК передбачає її застосування до випадків порушення договірних зобов'язань і виключає можливість застосування цієї статті у разі заподіяння недоговорної шкоди.

Але, зважаючи на те, що визначення вини в межах однієї галузі права має бути єдиним, статтю 614 ЦК з деякими корективами, на наш погляд, варто застосовувати за аналогією і до випадків, коли шкода завдається не через порушення вже наявного зобов'язання, а внаслідок порушення суб'єктивного права, що існує в абсолютних правовідносинах. У таких випадках вина має місце, якщо особа не вжила хоча б одного із залежних від неї заходів до запобігання шкоді^{1*}.

Окрім того, статтю 614 ЦК, як базову норму для визначення вини в цивільному праві, належить застосовувати у світлі проголошеного в п. 6 ст. 3 ЦК принципу розумності. Річ у тім, що існують застережні заходи, котрі цілком можна визнати за такі, що «залежать від особи», але водночас вжиття цих заходів порушувало б справедливий баланс інтересів учасників обороту. Так буває у випадках, коли вартість застережного заходу неспіврозмірно більша за шкоду, котра завдяки такому заході одвертається. З точки зору потенційного заподіяча нерозумно вживати таких заходів^{**}, з точки зору потенційного потерпілого – нерозумно їх очікувати. Тож в остаточному підсумкові для цілей деліктного права винною слід вважати поведінку особи, яка не виявляє розумної обачності, тобто не вживає тих застережних заходів до запобігання шкоді, яких від неї було розумним очікувати¹. Таке визначення вини однаково застосовне як до заподіячів шкоди, так і до потерпілих, адже обов'язок поводитися обачно стосується всіх. За такого підходу вину встановлюють шляхом порівняння поведінки особи з гіпотетичною моделлю поведінки розумної людини за аналогічних обставин. Такий підхід є загальновизнаним на теренах європейських країн. Так, відповідно до ст. 4:101 Принципів європейського деліктного права (Principles of European Tort Law) «особа несе відповідальність на

* Прикметно, що в ч. 2 ст. 218 ГК операційне визначення невинуватості сформульовано універсальніше, аніж у ЦК: учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання чи порушення правил здійснення господарської діяльності, якщо не доведе, що ним вжито всіх залежних від нього заходів *для недопущення господарського правопорушення*.

** Бо навіть якщо він до них не вдається й заподіє шкоду – його витрати все одно будуть меншими.

основі вини за умисне або необережне порушення обов'язкового стандарту поведінки». За статтею 4:102 «обов'язковим стандартом поведінки є поведінка розумної людини, що залежить, зокрема, від природи й значущості інтересу, який захищається, від ступеня небезпечності діяльності та належного рівня професіоналізму, якого очікують від особи, що таку діяльність здійснює, від передбачуваності шкоди, од відносин наближеності чи особливої довірчості між сторонами, а також від приступності й вартості застережних заходів чи інших альтернативних способів попередження шкоди».

Вина і ступінь вини – речі різні. Вина означає, що особа не вжила заходів, до яких би вдалася на її місці розумна людина. Іншими словами, вина – це невикористана можливість, за ЦК – нежиття бодай одного з можливих заходів... Можливість же може бути не використана щонайменше з двох причин: коли про неї знають і свідомо від неї відмовляються, або ж коли її не помічають через брак пильності, дбайливості, уваги чи знань. У першому випадку маємо умисну вину, в другому – необережну. Але питання: була можливість, чи її не було, тобто є вина чи немає? і питання: чому цією можливістю не скористалися (який ступінь вини)? – два окремих і різних питання. Хоча, безумовно, друге постає лише тоді, коли на перше відповідь твердна. На практиці це означає, що суд може установити наявність вини, не торкаючись питання про її ступінь (найчастіше саме так і буває). Однак для застосування статті 1193 ЦК ступінь вини потерпілого має вирішальне значення, адже право на відшкодування втрачається лише тоді, коли дії потерпілого були *умисними*, і зменшується лише тоді, коли *необережність* потерпілого була *грубою*. Легка необережність, допущена потерпілим, не може впливати на розмір відшкодування². Тому для застосування ч. 1 або 2 статті 1193 ЦК недостатньо встановити наявність вини в діях потерпілого, необхідно, окрім того, визначити її ступінь. При цьому слід мати на увазі, що презумпція винуватості (ч. 2 ст. 1166 ЦК) стосується лише особи, яка завдала шкоди (заподіяча), і не поширюється на потерпілого, вина якого має бути доведена відповідачем³.

Традиційно, з часів Давнього Риму, в цивільному праві виокремлюють три ступені вини: 1) умисел (*dolus*); 2) грубу необережність (*culpa lata*); 3) легку необережність (*culpa levis*).

Умисел у цивільному праві вчені пропонують визначати об'єднавши ознаки прямого і непрямого умислу (див. ст. 24 КК), сформульовані наукою кримінального права. Такого ж підходу додержується і судова практика. Так, Пленум ВССУ роз'яснює, що «під умислом потерпілого слід розуміти, зокрема, таку його протиправну поведінку, коли потерпілий не лише передбачає, але й бажає або свідомо допускає настання шкідливо-го результату (наприклад, суїцид)»⁴.

В одній зі справ відповідач, керуючи автомобілем, здійснив наїзд на пішохода, який, будучи у стані алкогольного сп'яніння, раптово вибіг на проїжджу частину дороги з метою зупинити автомобіль. Застосувавши заходи екстреного гальмування, водій, тим не менше, не зміг зупинити автомобіль та уникнути наїзду. Районний суд, з яким погодився і суд апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовив, мотивуючи рішення

тим, що шкода була завдана внаслідок умислу потерпілого (ч. 1 ст. 1193 ЦК). Однак Верховний Суд, передаючи справу на новий розгляд, зазначив, що суд першої інстанції «дійшов помилкового висновку про наявність в діях потерпілого позивача умислу на заподіяння собі майнової шкоди, не з'ясувавши разом з тим, чи немає в його діях необережності, що відповідно до ч. 2 ст. 1193 ЦК України є підставою для зменшення розміру відшкодування шкоди»⁵.

Цілком очевидно і не викликає заперечень те, що залізниця не мала б відповідати за загибель Анни Кареніної, котра кинулась під колеса вагону, що проїжджав повз платформу. Та впевненість щодо цього зникає, коли дешифра змінити обставини. Уявімо, приміром, що безщасливе кохання привело героїню роману не на станцію Обіраловка, а десь за місто, де вона, у важкій задумі, ницьма лягла на залізничне полотно, чекаючи, доки неблаганна сила «позбавить її од усіх довкола й од самої себе». Уявімо далі, що після трагічного випадку в суді з'ясується, що машиніст, зважаючи на засяг видимості в напрямку руху, міг своєчасно помітити самогубку й шляхом негайного гальмування попередити фатальний наслідок. Однак машиніст цього не зробив, можливо, навіть зумисне. За таких обставин, видається, що, враховуючи найвищу цінність блага, якому заподіяно шкоди, – людського життя, суд все ж мав би покласти відповідальність на залізницю, хоча й не в повному обсязі.

Щодо подібних випадків у загальному праві діє правило «останнього очевидного шансу» (*last clear chance doctrine*). Згідно з цим правилом потерпілий, винна поведінка якого була причиною шкоди, тим не менше, не позбавляється права на відшкодування, якщо доведе, що заподіяч не скористався останньою (приступною саме йому) можливістю відвернути шкоду⁶. Однак у зворотньому випадку, коли заподіяч створив небезпечну ситуацію, у якій потерпілий, аби уникнути шкоди, був змушений негайно обирати з-поміж кількох ризикованих варіантів поведінки – заподіяч повинен відповідати за шкоду, хоча вона й виникла в результаті вибору потерпілого.

При визначенні *ступенів необережності* в цивільному праві, так само як і при визначенні умислу, пропонувалося брати за основу розробки науки кримінального права. За такого підходу груба необережність дорівнюється самовпевненості (ч. 2 ст. 25 КК), а легка необережність – недбалості (ч. 3 ст. 25 КК). Груба необережність має місце, якщо особа передбачала можливість настання шкідливих наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення. Легка необережність має місце, якщо особа не передбачала можливості настання шкідливих наслідків свого діяння, хоча повинна була і могла їх передбачити.

Однак у цивільному праві є власний, питомий підхід до розмежування ступенів необережності, що корінням сягає часів Давнього Риму. Тогочасні юристи, відрізняли ступені необережності залежно від рівня дбайливості (*diligentia*), що їй належало виявити особі, аби не допустити шкоди. Груба необережність (*culpa lata*) мала місце, якщо не була виявлена та міра дбайливості, яку можна вимагати від *будь-кого*. «Груба необережність», – писав

Ульпіан, – це надзвичайне недбальство, тобто нерозуміння того, що всі розуміють» (D.50.16.213.2)⁷, або, як це висловив Нерва, «коли хто-небудь не є дбайливим тією мірою, якою цього вимагає сама природа людей» (D.16.3.32). Легкою (*culpa levis*) необережність уважалася тоді, коли хтось не виявив дбайливості, властивої *справному господареві, дбайливому хазяїну (bonus paterfamilias, diligens paterfamilias)*, що для нього неприпустима легковажна помилка^{***}(D.22.3.25).

Подібна методика підтримується й сучасними дослідниками. С. С. Алексєєв, приміром, вважає, що «груба необережність виражається в порушенні елементарних вимог уважності й обачності, а проста необережність – в порушенні підвищених вимог, що ставляться до особи як до певної індивідуальності, котра здійснює визначений вид діяльності»⁸. «При грубій необережності порушуються звичайні (очевидні для всіх) елементарні вимоги» – пишуть В. Т. Смірнов і А. О. Собчак⁹. Безперечно, у такому підході є слушність, та, здається, він враховує лише частину із того, що має бути враховано. Дійсно, деякі можливості, аби бути поміченими, потребують неабияких інтелектуальних зусиль і пильності, тимчасом як інші – очевидні й лежать на поверхні. Недогледіти перших – певніше легка необережність, тоді як не скористатися другими – певніше груба. Однак це ще не все.

Ступінь вини визначається після того, як встановлено, що особа є винуватою. Отже, коли суд береться досліджувати питання про ступінь вини, уже відомими є дві величини: по-перше, встановлено, *що особа зробила і*, по-друге, визначено *що вона могла б зробити*, аби відвернути шкоду¹⁰.

За римською методикою визначення ступеня вини до уваги береться лише друга величина – характеристика мірила належної дбайливості в конкретній справі. Проте, на нашу думку, ступінь вини належить визначати як *величину різниці* між тим, що можна було зробити і тим, що було зроблено, себто враховуючи обсяг як першого, так і другого. Скажімо, якщо особа вжила хоча й не всіх, але чимало заходів, аби не допустити заподіяння шкоди, то різниця між тим, що можна було зробити, і тим, що зроблено, невелика, а отже, необережність є легкою. І навпаки, коли особа не зробила геть нічого з усього можливого, аби запобігти шкоді, різниця між тим, що можна було зробити, і тим, що зроблено, максимальна, а отже й необережність є грубою.

Окрім того, досліджуючи ступінь необережності, слід враховувати *ситуацію*, у якій відповідачем приймалося рішення щодо того, який варіант поведінки обрати. На це зауважував Б. С. Антімонов, підкреслюючи, що «велике значення мають конкретні обставини випадку. Вимушений поспіх, роздвоєння уваги внаслідок складності й швидкості подій, що розгортаються, загроза особистій безпеці й безпеці близьких – ось умови, котрі переводять необережність у розряд легкої, більш пробачної, хоча за

^{***} Справний господар (*bonus paterfamilias*) – це уявний, збірний образ, сформований на основі трактатів з філософії, сільського господарства, юриспруденції. Цей образ склався, зокрема, завдяки роботам Магона із Карфагену, Катона, Варрона, Цицерона та ін.

інших обставин таку ж поведінку довелося б визнати грубо необережною, не годною ніякого вибачення... Таким чином, – висновує автор, – чим важливіше норма, яку порушено, чим ліпше фізично й духовно розвинена людина, чим спокійніше вона могла діяти, чим ясніше й простіше склалися обставини конкретного випадку – тим більше підстав для визнання допущеної необережності грубою...»¹¹.

Ще один корисний, як на наш погляд, критерій запропонував О. С. Іоффе. На думку вченого, важливу роль відіграє обсяг передбачення при необережній вині більшої і меншої тяжкості. «Що більш конкретним було передбачення шкідливих наслідків, то більш тяжким має бути визнано й ступінь вини»¹².

Таким чином, при визначенні, чи була грубо допущена потерпілим необережність, суд має враховувати:

(а) наскільки очевидними й доступними були заходи обачності, яких слід було вжити, аби уникнути шкоди;

(б) яких застережних заходів потерпілий вжив;

(в) наскільки конкретним було передбачення шкідливого наслідку;

(г) чи не заважала ситуація, що склалася, врівноважено прийняти рішення, через, приміром, стрімкість і надзвичайність подій, котрі розгорталися, наявність загрози життю, здоров'ю тощо;

(д) інші обставини, котрі можуть мати значення (зокрема, індивідуальні особливості потерпілого, його стан¹³ тощо).

Як приклад судової практики, коли поведінку потерпілого було визнано грубо необережною, можна навести справу № 6-3956св14. У цій справі потерпіла, знаючи, що у дворі відповідачки знаходиться собака породи середньоазіатська вівчарка, відкрила хвіртку у двір та намагалася зайти до домоволодіння, через що була покусана собакою. На підставі цього факту потерпіла звернулася до суду з вимогою про відшкодування завданої шкоди. Районний суд із посиланням на ч. 5 ст. 1187 ЦК відмовив у задоволенні позову, зазначивши, що «тілесні ушкодження позивачка отримала внаслідок її умислу або самовпевненості, що не зважаючи на те, що вона зайде без запрошення в чужий двір, собака, який охороняє його, не нанесе їй будь-яких ушкоджень». Однак апеляційний суд, з висновками якого погодився й Вищий спеціалізований, визнав поведінку потерпілої грубо необережною і, застосувавши ч. 2 ст. 1193 ЦК, задовольнив позов частково¹⁴.

Ця справа є доволі показовою, на ній дається виразно зілюструвати застосування усіх вищеозначених критеріїв грубої необережності. Так, особа, яка намагається пройти до чужого домоволодіння, знаючи, що його охороняє службова собака, повинна була передбачати можливість шкідливих для себе наслідків. Причому передбачення було досить конкретним: наперед можна було знати, що шкоди буде завдано здоров'ю внаслідок нападу собаки-охоронця. Існування подібної небезпеки зрозуміло кожному, тож від потерпілої не вимагалася особливої пильності, уваги чи спеціальних знань, щоб усвідомити ризик. Із обставин справи не вбачається ніяких сторонніх факторів, чи загроз, котрі б тиснули на потерпілу й утруднювали прийняття врівноваженого рішення про те, як слід поводитися. Єдине, що вимагалася від потерпілої – не заходити до чужого двору.

1. Докладно про поняття вини і розумні очікування як критерій винуватості див. *Карнаух Б. П.* Вина як умова цивільно-правової відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук / Карнаух Б.П. – Х. : б. в., 2013. – 201 с. 2. *Ухвала ВССУ* від 16.05.2012 р. у справі № 31307св11. 3. *Смирнов В.Т.* Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве: учеб. пособ. / В. Т. Смирнов, А. А. Собчак. – Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1983. – С. 90. 4. Див. п. 7 постанови Пленуму ВССУ від 01.03.2013 р. № 4 «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки». 5. *Ухвала ВСУ* від 15.07.2009 р. у справі № 6-8825св09. 6. *Restatement (Second) of Torts*, §§ 479, 480; а також справу *Davies v. Mann*, 152 Eng. Rep. 588 (1842). 7. *Дигести Юстиніана*: в 8 т. [Текст] / отв. ред. Л.Л. Кофанов; [пер. с лат.]. – М.: Статут, 2002–2006. 8. *Алексеев, С.С.* Общая теория социалистического права / Алексеев С.С. – Свердловск: СШ, 1964. – Вып. 2. – С. 221. 9. *Смирнов В.Т.* Цит. работа. – С. 81. 10. Як зазначав Т. М. Яблочков, «суд не може докорити особи, якщо не вкаже їй, – якої поведінки від неї було очікувано за даних обставин [...] Коли правопорядок кваліфікує певну поведінку як винну, він припускає наявність іншого способу поведінки, котрий він і рекомендує замість інкримінованого діяння» (Див. *Яблочков, Т. М.* Влияние вины потерпевшего на размер возмещаемых ему убытков [/ Т. М. Яблочков // Антологія української юридичної думки. Т. 6. Цивільне право. – К. : Вид. Дім «Юрид. кн.», 2003. – С. 488, 490). 11. *Антимонов, Б.С.* Значение вины потерпевшего при гражданском правонарушении / Антимонов Б.С. – М.: Гос. издательство юридической литературы, 1950. – С. 112-113. 12. *Иоффе О.С.* Из истории цивилистической мысли [Текст] / О.С. Иоффе // Избранные труды по гражданскому праву. – М.: Статут, 2009. – С. 500; *Иоффе О.С.* Ответственность по советскому гражданскому праву / Иоффе О.С. – Л.: Издательство Ленингр. гос. ун-та, 1955. – С. 150-153. 13. Див. п. 7 Постанови Пленуму ВССУ від 01.03.2013 р. № 4. 14. Див. ухвалу ВССУ від 02.04.2014 р. у справі № 6-3956св14.

УДК 347.956

О. В. ФРОЛОВА

ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛ СУДУ

Розглядаються підстави та умови оскарження ухвал суду в апеляційному порядку. Досліджено вимоги щодо форми та змісту апеляційної скарги на ухвалу суду. Розглянуто підстави та умови оскарження передбачені ст. ЦПК та додаткові, зокрема оплата апеляційної скарги судовим збором, дотримання строків подання скарги встановлених процесуальним законом та інші. Досліджено надання права на апеляційне оскарження ухвал суду особами, які не є учасниками конкретної цивільної справи.

Ключові слова: ухвала, апеляційна скарга, оскарження, підстави та умови оскарження.

Фролова О.В. *Основания и условия осуществления права на апелляционное обжалование постановления суда*

Рассматриваются основания и условия обжалования определенной суда в апелляционном порядке. Исследованы требования по форме и содержанию апелляционной жалобы на определение суда. Рассмотрены основания и условия обжалования предусмотренные ст. ГПК и дополнительные, в частности оплата апелляционной жалобы

© ФРОЛОВА Ольга Вікторівна – здобувач Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка